

predgovor za nekoliko (ne) pročitanih generacija miljurko vukadinović

0.

Sastavljač ove pesničke čitanke itekako je rukovoden čitanjem, što potvrđuje i ponudeno gradivo, a zgradu u predloženom naslovu tu je samo da naznači kako je proces iščitavanja započeo, o čemu svedoči i jedan već teško zanemarljiv korpus radova (o tome u posebnom odeljku) koji su usledili poslednjih godina nakon glasovite antologije »*novije srpsko pesništvo*« Milana Komrenića (KOS, 1972) gde su se prvi put javili neki od pesnika kojima sad započinje ovaj izbor, inače prirodno zasnovan na novinama sa uzdanjem u individualizovani pesnički govor i razliku.

Polazni *prigovor o nepročitanosti* ovoga pesništva ovim je naporom donekle ublažen, te se zgrade same od sebe razmiču — ukida ih stvaralačko prisustvo ove poezije u savremenom čitalačkom iskustvu i modernom ukusu što ga takva praksa sledstvuje.

1.

Nije uobičajeno da se poezija Danas i Ovdje čita u jedinstvenom kontekstu koji svesrdno podrazumeva različite pesničke tradicije, srodne i nerodne jezike, stvaralačke kontinuitete i diskontinuitete, kontekstu koji računa sa zajedničkim imeniteljem — jedinstvenim kulturnim prostorom kao »osloncem za novi rizik« i »produženom« uzvratnom komunikacijom sa »svetskom savremenošću«.

Jedna od šansi ovoga projekta je da, možda po prvi put, bude živo sabiralište onog pesničkog iskustva koje je inače nedeljivo i koje se u uzajamnosti i prožimanju, sretanju i razlikama može uzeti u jedino prihvatljivom »promenljivoj ključu« koji, razume se, ne potire nacionalno ali ga ne uzima kao krov ili, strašniji, pokrov čestitom stvaralačkom naporu. Pre svega otuda što je preplitanje vremena sadašnjeg sa vremenom prošlim i budućim (eliotovski zahtev) značilo napuštanje okvira zavičajnih, lokalpatriotskih, zarad evropskih i »svetskih« vidika i to se više ne može previdati. Kafanski-palanački duh zaista je otišao na periferiju literarne scene i književnokritičke pažnje i prisutan je još samo kao recidiv prohujalih vremena a na poprištu je internacionalnost i zajedništvo kulturne baštine u sadejstvu i sprezi sa već nezaobilaznim učinkom novih medija. Nasilni kontinuiteti i tradicionalizmi svih vrsta i boja (nacionalno-mitološki, zavičajni i čaršijski) već su anahronizam, menja se »fizionomija« pesništva i njegova »konstitucija«, retorske i patetične gestove kao i jednolinijske dosetke zamenjuje značajna intenzifikacija pesničkog izraza, pa je pesništvo (a ovo o kome je reč prevashodno) sve više izvan formalnih ograničenja — ponegde i do te mere da je njegovo prevashodno sredstvo (jezik) dovedeno u pitanje (»rasturanje jezika« ili »lom jezika«) a tu su i raznorodni i sve učestaliji ekskursi u vizuelno i (slikovno).

U preusmeravanju savremenog pesništva u Srbiji danas znatno je i delotvoran učinak prevodnja i razuđenih književnih komunikacija što za posledicu ima internacionalizovanje pesničkog iskustva u leksici, sintaksi, motivima, poetičkim iskazima. . .

Uporedo sa novim pesničkim postupcima i iskustvima (»odgovornost prema sebi samom je veća«) čitači i slušači (i »gledači«) poezije dolaze sa novim čitalačkim zahtevima i interesovanjima i tako se formira i nova čitalačka publika koju privlače »svaštinstvo i politika« što je jedan od osnovnih predmetnih registra pesništva ovog veka. Senzibilitet i duh vremena čitalaštva nalaza »prezabtevu književnost«, preno »umilnu« »dobrozvučnu i dobromisleću«, »jednosmernu i posve uhvatljivu«.

2.

Novije pesništvo u Srbiji nije ovde drugo ime za savremeno srpsko pesništvo koje, po pravilu, zaobilazi i ne podrazumeva autore što pišu na nekom od jezika narodnosti. Odrednica »srpsko« uglavnom je pokrivala i podmirivala beogradski pesnički krug proširen (prošaran) nekolicinom nasumice izvučenih autora iz Vojvodine a samo retko i izuzetno i nekim pesničkim imenom iz reda srpskih kosovskih autora. Izuzev antologije »Ključevi« Jovice Aćina koja baštini poetska postignuća na jedinstvenom jugoslovenskom prostoru i na jezicima na kojima se ta poezija materijalizuje gotovo i da nema radova a sintetičkih uvida iz naše književne savremenosti sa srodnim ambicijama poput ove naše, tako da svekolično pesništvo ispisuje svoje metafore i »slučajna otkrića« u vakumu i provincijalnom mraku a da ne govorimo u kojim drugim brojnim i teško otklonjivim posledicama lokalnih zatvaranja koja su, očito, samo preslikavanje modela političke prakse u našim sredinama.

Ovaj pregled, polazeći od tako naznačene posebnosti, nastoji da bude najpotpunije sagledavanje posleratnog pesništva (autori rođeni između 1946. i 1966. godine), snimak najznačajnijih domaćih pesnika nekoliko generacija (probrani primeri pesništva 70-tih, 80-tih godina), autora koji pišu na svim jezicima naroda i narodnosti a žive i stvaraju na maternjim jezicima kao integralnim delovima i sastojcima ove književnosti i kulture. Neka pesnička dela, ostvarena na tim jezicima, značajan su prilog njihovih matičnih književnosti, a pojedina predstavljaju osoben doprinos jugoslovenskom književnom stvaralaštvu u celini.

Ovaj pesmovnik, ova pesnička čitanke radak je i jedinstven grupni višegeneracijski portret pesnika u jednom stvaralačkom životu trenutku razvoja naše posleratne književnosti kada su književna uzajamnost i višesmerna književna komunikacija uslov kulturnog i stvaralačkog opstanka.

3.

Pomislite li da je broj od 87 pesnika neodmereno visok i neprimeren jednom selektivnijem vrednosnom uvidu, može biti da ste se prevarili, jer je očito ovde reč o »privremenom svodenju računa« koje zasad isključuje antologijske rigoroznosti na uštrb izdašnosti suočenja sa aktuelnim književnim trenutkom i odnosu prema inovacijskom potencijalu pesničkih tekstova i potrebe da se novije pesništvo čita iz sopstvenog najšireg konteksta, kao i o želji da se svrne adekvatna pažnja na autentično i novo što sa mladim pesnicima dolazi (nov senzibilitet, kompleksniji odnos spram jezika, nove teme, novo čitanje i preispitivanje tradicije i »najbližeg nasleđa«).

Naravno da izbor pretenduje na antologijsko važenje jer ukazuje na znatan broj autorskih izrazitosti i tekstove nespornog estetskog važenja, pesme koje će se, ako ništa drugo, čitati i pamtili. Radeći (sa Ž. Nikolićem) na bibliografiji srpskih pesnika rođenih 1950—1960. godine (v. »Pesnici i knjige«, »Književna reč« 323/1988.) gde je u domenu srpskohrvatskog jezika evidentirano oko 200 autora, a kako je za ovu priliku vremenska perspektiva (20 godina) i autorska (višejezičnost: albanski, bugarski, mađarski, romski, rumunski, rusinski, slovački, turski) znatno uvećana, nelagodnost oko broja zašupljenih autora isprava. Zborno mesto novijeg pesništva u Srbiji staje kod broja 87 svesno prizivajući davnašnji metaforični prevrat i modernistički uzlet naše savremene poezije 50-tih godina vezan za Pavlovićevih »87 pesama«, što je ovde uporišna tačka za novo i

moderno, u najvećem broju ponuđenih pesnika.

U ovom će se kontekstu čitati pesništvo sa ruba ponudnog izbora autora rođenih nakon 1960-te odnosno 1966-te kao gornje tačke uokvirenja ove čitalačko/tragalačke avanture sa nepredvidljivim posledicama. U tom su »jatu« Zoran Pešić Sigma (1960), Aleksandar Ljubiša, Branislav Solomun i Srđan Dragojević (svi 1963.), Oto Horvat i Danijela Bojović (1967) te, oni čija »prebrza jevandolja« još nisu stigla — besknjižnici Vladimir Dimitrijević (1969), Milan Lučić (1971). . .

4.

Medunamabudirečeno san svih pesnika je da budu antologisani. Ovim se ovde to donekle obistinjuje. Uz reč antologija ovde punovažno stoje navodnice (»antologija«), koje su tu da takvu iluziju ometaju, da je dovode u pitanje i da nalazu antologijski nivo kao prevashodni.

Ne treba posebno naglašavati da je ovde kombinovan antologijski sa panoramskim pristupom, ali to nije nepremostiva prepreka da se pojedini pesnici (primerice Tadić, Livada, Bender, Maksimović, Despotov, Flora i mnogi drugi) i ne mali broj pesama može tako učačavati i vrednovati. To je momenat putokazan za *prikriveno antologisanje* što se ovde predočava.

Smisao navodnica nije da omalovaži pojedinačne domete ponudnog gradiva već da ostavi kompetentnom čitaocu privilegovan prostor za stvaralačko izjašnjenje za ovu pesmu ili onog pesnika, čime se situacija čitaoca objektivizuje a sastavljač se povlači u drugi plan ostavljajući tekst u neizvesnom samstvu sa čitaocima.

Naravno i stoga što je odrednica antologija isuviše obavezujuća pa je ovde pridodat jedan diskretan prisnatak za lagodnije i manje obavezujuće sladostrasnije čitanje.

5.

Ovde se nudi još jedna mogućnost čitanja i učitavanja bezrezervno prepuštena strasnom čitaocu. Ukidanje antologijskih stereotipija po obrascu »od starijih ka mladim« ovde se postiže uvođenjem *poetičkih predaha* gde će, po svom nahodjenju, čitač nerukovoden nikakvim ciljem osim zadovoljstva odabirati ona poetska isključiva koja su poetički progovor, onaj sebesvesni autorski glas što je imaginativni i misaoni uzlet pesme, ona vrlo jasna poetička autoeksplicitnost, esejiističko prisjanje što biva osa pesme, ona pesmina datost koja je najplemenitije/najsuptilnije vrste, . . . onaj pesmin izvadak što se pamti. . .

6.

Ako ništa drugo prevodi nas informišu.

Bolje je čitati u prevodu i prepevu no nika-ko.

Prevodenje je poput sumraka, nečitanje je najcrnji mrak.

Loš prevod je znak nevaspitanja, kamen spoticanja, jarak.

Ako ništa drugo, bar da znamo jedni za druge.

Vavilonska kula nam je sve bliža, pa je dobar prevod dobro došao kao dobar dan, a ovde je, u najvećem broju ponuđenih primera, »jezički jaz« uglavnom uspešno prebrođen pa je čitalački uvid tim verodostojniji i potpuniji.

Već sad se pokazuje da jezičke posebnosti nisu nepremostive čime se delotvorni učinak prevodilačkog rada podrazumeva kao nužni preduslov izvanprotokolarnog dakle dublje stvaralačke i kulturne integracije koju zajedništvo i ista sudbina iziskuju kao prevashodno sredstvo i, čini se, dalekosežnu mogućnost.

8.

Sad mirne duše sastavljač ovoga pesmovnika može, poput pesnika sa repa ove knjige, reći: »Nisam simulirao/Trudio sam se i grešio«.

Pesnički je grešiti! Inače, ne bismo bili bez nade da ćemo »jednoga dana izmamiti ključeve« i da će toliki »rasuti teret« biti prigrabljen, jer ovo je samo prilog sagledavanju književnih prilika i putokazna činjenica o književnom životu sedamdesetih, osamdesetih, devedesetih. . .